

Bostadsutskottets betänkande

1984/85:16

om anslag till byggnadsforskning och experimentbyggande m. m.
(prop. 1984/85:100 delvis)

1 Propositionen

Regeringen har i proposition 1984/85:100 bilaga 13 (bostadsdepartementet) under B 13 – B 16 (s. 90–101) föreslagit riksdagen att

1. medge att beslut om stöd till byggnadsforskning, exkl. stöd till experimentbyggande, får meddelas inom en ram av 155 000 000 kr. under budgetåret 1985/86,

2. medge att beslut om stöd till byggnadsforskning, exkl. stöd till experimentbyggande, under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt får meddelas inom en ram av 90 000 000 kr. resp. 50 000 000 kr.,

3. medge att beslut om lån till experimentbyggande får meddelas intill ett belopp av 34 200 000 kr. under budgetåret 1985/86 och att outnyttjad del av denna ram får utnyttjas även under budgetåret 1986/87,

4. medge att beslut om lån till experimentbyggande under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt får meddelas intill ett belopp av 22 000 000 kr. resp. 12 000 000 kr.,

5. under elfte huvudtiteln för budgetåret 1985/86 anvisa

a. till Byggnadsforskning ett reservationsanslag av 162 000 000 kr.,

b. till Lån till experimentbyggande ett reservationsanslag av 37 000 000 kr.,

c. till Statens institut för byggnadsforskning ett förslagsanslag av 1 000 kr.,

d. till Bidrag till statens institut för byggnadsforskning ett reservationsanslag av 34 550 000 kr.

2 Motionerna m. m.

Utskottet behandlar i detta betänkande motionerna 1984/85:

911 av Ove Karlsson m. fl. (s) vari hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av förstärkt forskning om fastigheters drift och underhåll,

2139 av Rolf Dahlberg m. fl. (m) vari såvitt nu är i fråga hemställs

(14) att riksdagen beslutar att under anslaget B 13 Byggnadsforskning anvisa ett reservationsanslag av 122 000 000 kr. samt att inte bevilja några anslagsramar för budgetåren 1986/87 och 1987/88,

(15) att riksdagen beslutar att under anslaget B 14 Lån till experimentbyggande för budgetåret 1985/86 anvisa ett reservationsanslag av 20 000 000 kr. samt att inte bevilja några anslagsramar för budgetåren 1986/87 och 1987/88,

2678 av Marianne Karlsson (c) vari såvitt nu är i fråga hemställs att riksdagen beslutar begära att regeringen intensifierar forskning och utveckling av ventilation och värmeåtervinning ur frånluft – – – (motionsyrkandet i övrigt behandlas i betänkande BoU 1984/85:17),

2680 av Inga Lantz m. fl. (vpk) vari såvitt nu är i fråga hemställs

(2) att riksdagen uttalar att en sammanställning av olika typer av socialboendeexperiment bör göras som en service till kommuner och bostadsföretag,

(4) att riksdagen uttalar att statens råd för byggnadsforskning bör ges i uppdrag att kontinuerligt utvärdera pågående boendeexperiment,

2707 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) vari såvitt nu är i fråga hemställs

(16) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att byggforskningsrådet (BFR) skall omorganiseras i enlighet med vad som i motionen anförts,

(17) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att statens institut för byggnadsforskning (SIB) skall omorganiseras i enlighet med vad som i motionen anförts.

Företrädare för statens råd för byggnadsforskning har inför utskottet lämnat synpunkter.

3 Tidigare riksdagsbehandling

Den nuvarande byggnadsforskningens inriktning och organisatoriska uppbyggnad lades fast genom av riksdagen fattade beslut åren 1983 och 1984.

Våren 1983 fattade således riksdagen beslut om inriktningen och formerna för det statliga stödet till den allmänna byggnadsforskningen (CU 1982/83:30). Beslutet innebär i korthet att statens råd för byggnadsforskning (BFR) skall ha ansvaret även för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för byggsektorns behov genom att medverka till att bygga upp och stödja befintliga institutioner, främst vid universitet och högskolor samt andra långsiktigt arbetande forskningsinstitut. Vidare syftar beslutet till att skapa en närmare samverkan mellan BFR och byggsektorns intressenter. Avslutningsvis innebär riksdagens beslut att statens institut för byggnadsforskning (SIB) fr. o. m. budgetåret 1984/85 finansieras med basanslag över bostadsdepartementets huvudtitel. Institutet kan dock även söka projektanslag från BFR och andra forskningsråd samt ta på sig forskningsuppdrag.

Genom 1984 års forskningspolitiska proposition (prop. 1983/84:107 bil. 8) bereddes riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts om bl. a. forsknings- och utvecklingsverksamheten på byggområdet. Vad som härvid anfördes var i korthet följande. Regering och riksdag bör ange de övergripande prioriteringarna i fråga om forskningens inriktning. Inom denna politiskt definierade ram bör sedan forskarvärlden ha stor frihet att välja vilka problem som skall undersökas och med vilka metoder som problemen skall angripas.

Vidare uttalades att en rimlig balans bör upprätthållas mellan den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden och den mer tillämpade forskningen. En strävan angavs härvid vara att arbeta med hela forskningsprocessen, men med en tyngdpunktsförskjutning mot en mer långsiktig kunskapsuppbyggnad.

Vad som i propositionen i dessa delar anförts gav inte bostadsutskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande, utan förslaget föreslogs lagt till handlingarna (BoU 1983/84:31). Riksdagen följde utskottet.

4 Utskottet

4.1 Byggnadsforskningens inriktning och verksamhetsformer

Föredragande statsrådet konstaterar vid sin bedömning av anslag till byggforskningsrådet att rådets verksamhetsplan med de ändringar som förs fram av BFR i dess anslagsframställning ligger i linje med vad som angavs i den forskningspolitiska propositionen våren 1984. Det finns enligt statsrådet därför inte skäl att i detalj diskutera planen. Två frågor berörs dock. Den ena gäller gestaltungs- och miljöfrågorna, som enligt statsrådets uppfattning i ökande utsträckning bör uppmärksammas, vilket också BFR föreslagit. Den andra är byggforskningsrådets ambition att integrera informations- och forskningsverksamheten. Enligt föredragande statsrådets uppfattning ger en sådan integrering bättre möjlighet att välja informationsvägar och dokumentationsform m. m. efter varje projekts art.

I budgetpropositionen (bil. 13 s. 83) tas upp frågan om den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för byggsektorns behov och forskningssamverkan med intressenterna på området. Härvid anförts bl. a. att den ökade inriktningen på forskningssamverkan med intressenterna inte får leda till en tyngdpunktsförskjutning mot den alltför markerat tekniskt inriktade forskningen. Det anges vidare som angeläget att man även framöver slår vakt om *den humanistiskt och samhällsvetenskapligt inriktade forsknings- och utvecklingsverksamheten*. Enligt föredragande statsrådet bör mot bakgrund härav humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, HSFR, ta ett större ansvar för den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden inom de områden som har relevans för byggforskningen. Ett sådant ökat ansvarstagande kan enligt statsrådet inte åstadkommas utan att särskilda resurser ställs till HSFR:s förfogande. Med hänvisning härtill förordas att under återstoden av den nu löpande planeringsperioden (t. o. m. budgetåret 1986/87) sammanlagt 5 milj. kr. per år av de medel som anvisas till byggnadsforskning och experimentbyggande skall disponeras av HSFR. Härav avser 4 milj. kr. byggnadsforskning och 1 milj. kr. experimentbyggande.

Den av byggforskningsrådet stödda forskningen täcker ett mycket vidsträckt ämnesområde där både teknisk, naturvetenskaplig, humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning ingår. Genom att bebyggelsen och den fysiska miljön påverkar de flesta av samhällets aktiviteter är det också

naturligt och nödvändigt att byggnadsforskningen har stor bredd. Detta innebär också att det måste finnas en rimlig balans mellan forskningsinsatserna inom olika ämnesområden. Bostadsutskottet som delar föredragande statsrådets uppfattning att byggnadsforskningen inte får förskjutas mot en alltför tekniskt inriktad forskning, utan att den humanistiskt samhällsvetenskapliga forskningen måste värnas, vill dock erinra om att BFR redan för närvarande i inte ringa omfattning stödjer sådan forskning. Utskottet kan därmed också ställa sig bakom förslaget om att en begränsad del av de medel som under den nu löpande planeringsperioden anvisas till byggnadsforskning disponeras av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Ett större ansvarstagande från HSFR:s sida för den humanistiskt och samhällsekonomiskt inriktade byggnadsforskningen får emellertid inte leda till att forskningsresurserna splittras. För att den samlade byggnadsforskningsverksamheten med sin sektorsövergripande karaktär på ett kontinuerligt och effektivt sätt skall leda till uppsatta forskningsmål fordras även fortsättningsvis en övergripande samordning av hur de samlade tillgängliga forskningsresurserna på området fördelas. Statens råd för byggnadsforskning har i dag ett övergripande ansvar härför. Det måste anses naturligt att rådet även fortsättningsvis ges en centralt samordnande roll. Detta betyder att ett väl fungerande samråd måste etableras mellan byggforskningsrådet och HSFR när det gäller fördelningen av de byggforskningsmedel som disponeras av HSFR. Enligt bostadsutskottets uppfattning är detta en förutsättning för att den humanistiska och samhällsvetenskapliga byggnadsforskningen ger den avsedda relevansen för och knytningen till byggnadsforskningen i övrigt. Vad utskottet nu anfört om den humanistiskt och samhällsvetenskapligt inriktade byggnadsforskningen bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 911 (s) begärs ett riksdagens tillkännagivande om behovet av *förstärkt forskning om fastigheters drift och underhåll*. Enligt motionärerna har kostnaderna för drift och underhåll relativt sett ökat sin andel av de totala förvaltningskostnaderna. Det anges mot bakgrund härav vara nödvändigt att en större andel av byggforskningens resurser används till forskning om drift och underhåll. Kan dessa kostnader pressas ned torde också benägenheten att bygga nytt och att reparera och bygga om fastigheter komma att öka.

Kostnadsutvecklingen för fastigheters drift och underhåll har sedan 1970-talet varit snabb. Det får anses viktigt att insatser görs för att ta fram kunskaper och lösningar som kan minska dessa kostnader utan att avkall görs på förvaltningens kvalitet. Betydande statliga insatser har också gjorts på området under senare år. Sedan slutet av 1970-talet har sålunda statens råd för byggnadsforskning gjort kontinuerliga satsningar på forskning kring drifts- och underhållsfrågor. Fr. o. m. budgetåret 1984/85 har byggforskningsrådet ägnat ytterligare uppmärksamhet åt denna forskning. Under den nu löpande treåriga verksamhetsperioden beräknas drygt 7 milj. kr. per budgetår komma att satsas på forskning kring drift och underhåll.

Genom samfinansierade forskningsprojekt mellan BFR och olika intres-

senter på området har dessutom ytterligare medel kunnat tillföras forskningen kring förvaltningsfrågor i vid mening. Enligt rådets bedömning torde därtill forskningsvolymen kunna ökas ytterligare genom en utökad samfinansiering med intressenterna.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts kan utskottet konstatera att betydande statliga forskningsinsatser görs och även planeras inom området för fastigheters drift och underhåll. Samtidigt kan den samfinansierade forskningsvolymen förväntas öka. Utskottet är med hänvisning härtill inte berett att nu förorda en ytterligare ökning av forskningsinsatserna på detta område. Motion 911 (s) avstyrks.

I motion 2678 (c) framhålls att täta och välventilerade hus med värmeåtervinning ur frånluft är en framkomlig väg att minska behovet av uppvärmningsenergi. Med hänvisning härtill hemställs i motionen, såvitt nu är i fråga, att regeringen skall få till stånd en *intensifierad forskning och utveckling av ventilation och värmeåtervinning ur frånluft*.

Frågor kring ventilation och värmeåtervinning har uppmärksammats i en rad forskningsprojekt som stötts och stöds av BFR. Även flera med stöd av rådet uppförda experimentbyggnadsprojekt innefattar lösningar på området som bedömts som tekniskt intressanta. Motion 2678 (c) avstyrks med hänvisning till pågående forskningsarbete m. m.

Enligt motion 2680 (vpk) behövs ett riktat stöd till *kollektiva boendeformer*, satsning på erfarenhetsåterföring, information och fler försök med nya boendeformer. Som ett led i förverkligandet av denna utveckling bör enligt motionärerna en sammanställning av olika typer av sociala boendeexperiment göras som en service till kommuner och företag – yrkande 2. Vidare föreslås riksdagen uttala att statens råd för byggnadsforskning kontinuerligt bör göra en utvärdering av pågående boendeexperiment – yrkande 4.

En förutsättning för att erhålla stöd från statens råd för byggnadsforskning är bl. a. att det aktuella forskningsprojektet skriftligen redovisas i en forskningsrapport eller motsvarande. Detta betyder att en dokumentation sker av varje enskilt projekt. Flertalet av dessa rapporter återges också i notisform i någon av de publikationer som rådet kontinuerligt ger ut. För vissa ämnes- och problemområden görs dessutom av och till sammanställningar av avslutade och pågående projekt.

Med forskningsstöd från BFR har sålunda vid institutionen för byggnadsfunktionslära vid tekniska högskolan i Stockholm senast år 1982 gjorts en sammanställning av såväl genomförda som projekterade kollektivhusprojekt i vid mening. Vad i motion 2680 (vpk) yrkande 2 föreslagits är därmed i intet ringa grad tillgodosett utan någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om den av byggforskningsrådet uttryckta ambitionen att söka integrera informations- och forskningsverksamheten – en integrering som enligt vad föredragande statsrådet anger i budgetpropositionen (bil. 13 s. 95) ger bättre möjlighet att välja informationsvägar och dokumentationsform efter varje projekts art. Bostadsutskottet delar denna bedömning. Det

är inte i första hand informationsmängden, utan snarare informationens utformning, inriktning och spridning som avgör hur effektiv den blir. Motion 2680 (vpk) avstyrks med hänvisning till det anförda.

I sitt betänkande BoU 1983/84:31 (s. 7) redovisade bostadsutskottet utvärderingsverksamheten med anknytning till den av statens råd för byggnadsforskning finansierade forskningen. Med utgångspunkt i denna redovisning uttalade utskottet att det pågick en omfattande utvärderingsverksamhet med anknytning till den av byggforskningsrådet finansierade forskningen. Denna utskottets bedömning står fast och motion 2680 yrkande 4 avstyrks med hänvisning härtill.

4.2 Byggnadsforskningens organisation

Moderata samlingspartiet tar i sin partimotion 2707 upp frågan om *verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning samt vid statens institut för byggnadsforskning*.

I motionens yrkande 16 hemställs att verksamheten vid byggforskningsrådet skall omorganiseras. Enligt motionärerna bör rådet som institution under kommande femårsperiod starkt minskas (eller möjligen avvecklas). Ansvaret för den relevanta verksamheten bör överflyttas till andra huvudmän och övrig verksamhet skall enligt förslaget läggas ned. Samtidigt förordas att högskolan bör ges ett ökat inflytande över byggforskningen.

I motionens yrkande 17 hemställs om en motsvarande omorganisation av byggforskningsinstitutet. I sin motivering härför anför motionärerna att den samhällsvetenskapliga forskning som utförs bl. a. vid byggforskningsinstitutet bör överföras till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet. Institutets övriga verksamhet kan enligt förslaget antingen organiseras i aktiebolagsform och bedrivas i privat regi eller läggas direkt under de tekniska högskolorna.

Det av riksdagen år 1983 fattade beslutet om inriktningen och formerna för statens stöd till den allmänna byggnadsforskningen innebär bl. a. att byggforskningsverksamheten i framtiden skall knytas närmare till högskolor och institut. Vad i motion 2707 anförts i denna del får mot bakgrund härav mera anses vara en markering av innebörden av riksdagens beslut än en i principfrågan annorlunda inställning.

Det ovan refererade riksdagsbeslutet innebär bl. a. att byggforskningsrådet tilldelats en central roll när det gäller byggnadsforskningens framtida utveckling och uppbyggnad. Det är enligt utskottets uppfattning mot bakgrund härav varken realistiskt eller önskvärt att vidta de organisatoriska ändringar i verksamheten vid rådet som föreslås i motion 2707 (m) yrkande 16. Motionsyrkandet avstyrks med hänvisning till vad utskottet ovan anför.

Statens institut för byggnadsforskning har genom 1983 års riksdagsbeslut givits ställningen av en självständig institution med eget ansvar för en långsiktig kunskapsuppbyggnad inom byggforskningsområdet. Institutets

verksamhet skall bl. a. riktas in mot stora och tvärvetenskapliga frågeställningar som kräver ett långsiktigt inriktat arbete. Även byggforskningsinstitutet har alltså tilldelats en viktig och central roll i den långsiktiga kunskapsuppbyggnaden för byggsektorns behov. Bostadsutskottet är med hänvisning härtill inte berett att biträda motionsyrkandet om att institutet skall omorganiseras och på sikt överföras i privat ägo. Motion 2707 (m) yrkande 17 avstyrks sålunda även i denna del.

4.3 Ramar och anslag

Vad i budgetpropositionen föreslagits beträffande *ramar för budgetåret 1985/86* tillstyrks av utskottet.

Beträffande *ramar för budgetåren 1986/87 samt 1987/88* föreslås i budgetpropositionen dels att beslut om stöd till byggnadsforskning under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt skall få meddelas inom en ram av 90 resp. 50 milj. kr., dels att beslut om stöd till experimentbyggande under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt skall få meddelas inom en ram av 22 resp. 12 milj. kr.

I motion 2139 (m) motsätter sig motionärerna att några ramar fastställs för de aktuella budgetåren. Vad beträffar byggforskningsrådet sker detta med hänvisning till att stor osäkerhet råder om hur verksamhetens inriktning och omfattning bör vara i framtiden. Vidare återoppar motionärerna – yrkande 14 såvitt nu är i fråga – det samhällsekonomiska läget och ett kraftigt minskat bostadsbyggande. Vad gäller byggforskningsinstitutet anför motionärerna – yrkande 15 såvitt nu är i fråga – att de reserverade medlen är stora och att en viss minskning av verksamheten av samhällsekonomiska skäl bör ske.

Som utskottet tidigare anfört är det primära målet för statens stöd till byggnadsforskningen att åstadkomma en långsiktig kunskapsuppbyggnad för byggsektorns behov. För att nå detta mål fordras enligt bostadsutskottets mening dels långsiktiga ställningstaganden, dels att medel till viss del reserveras för längre tid än ett år i taget. Endast härigenom kan en nödvändig fasthet i forskningsinstitutionernas verksamhet garanteras. En osäkerhet om medelstilldelningen skulle dessutom kunna öka risken för en alltför kortsiktig anpassning av forskningen. Genom det system med preliminära ramar som hittills tillämpats får enligt utskottets mening godtagbara förutsättningar anses ha skapats för en fast och långsiktig finansiering av de forskningsprojekt som kräver detta.

Enligt utskottets mening bör därför även fortsättningsvis en långsiktig medelstilldelning garanteras genom preliminära beslutsramar. Regeringsförslaget tillstyrks i vad avser preliminära ramar för budgetåren 1986/87 och 1987/88. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2139 (m) yrkandena 14 och 15, båda motionsyrkandena såvitt nu är i fråga.

I budgetpropositionen föreslås att till *anslag till byggnadsforskning* anvisas ett reservationsanslag av 162 milj. kr. för budgetåret 1985/86.

Med hänvisning till ett minskat bostadsbyggande och det samhällsekonomiska läget föreslås i motion 2139 (m) yrkande 14 såvitt nu är i fråga att anslaget till byggnadsforskning för 1985/86 skall minskas med 40 milj. kr. till 122 milj. kr.

Bostadsutskottet delar inte motionärernas bedömning av möjligheterna att minska anslaget till byggnadsforskning. Det i budgetpropositionen förordade anslagsbeloppet är bl. a. ett utfall av tidigare beviljade ramar och av tidigare fattade beslut om byggnadsforskningens inriktning och verksamhetsformer. Motion 2139 (m) yrkande 14 avstyrks såvitt nu är i fråga. Regeringsförslaget tillstyrks av utskottet.

Regeringen förordar i budgetpropositionen att till *anslag till lån till experimentbyggande* för budgetåret 1985/86 skall anvisas ett reservationsanslag av 37 milj. kr.

I motion 2139 (m) yrkande 15 såvitt nu är i fråga hävdas att anslaget till experimentbyggande kan minskas med 17 milj. kr. till 20 milj. kr. Detta sker med åberopande av att de reserverade medlen på anslaget är stora och att en minskning av verksamheten vid rådet bör ske av samhällsekonomiska skäl.

Bostadsutskottet har tidigare (BoU 1983/84:31 s. 8) hävdad uppfattningen att experimentbyggnadsverksamheten är ett värdefullt medel att omsätta resultaten av forsknings- och utvecklingsarbetet i praktisk tillämpning. Det är därför nödvändigt att stödet till experimentbyggande ligger på en nivå som motsvarar de insatser som görs på forskningssidan. Utskottet tillstyrker med hänvisning till detta sitt tidigare ställningstagande vad i budgetpropositionen föreslagits beträffande anslag till experimentbyggande. Motion 2139 (m) yrkande 15 avstyrks därmed såvitt nu är i fråga.

Vad i budgetpropositionen föreslagits beträffande *anslag i övrigt* tillstyrks av utskottet.

4.4 Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *den humanistiskt och samhällsvetenskapligt inriktade forsknings- och utvecklingsverksamheten* att riksdagen med anledning av vad som i regeringsprotokollet anförts som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
2. beträffande *förstärkt forskning om fastigheters drift och underhåll* att riksdagen avslår motion 1984/85:911,
3. beträffande *intensifierad forskning och utveckling av ventilation och värmeåtervinning ur frånluft* att riksdagen avslår motion 1984/85:2678,
4. beträffande *kollektiva boendeformer* att riksdagen avslår motion 1984/85:2680 yrkandena 2 och 4,
5. beträffande *verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning samt vid statens institut för byggnadsforskning* att riksdagen avslår motion 1984/85:2707 yrkandena 16 och 17,

6. beträffande *ramar för budgetåret 1985/86* att riksdagen med bifall till regeringens förslag medger att beslut
 - a. om stöd till byggnadsforskning, exkl. stöd till experimentbyggande, får meddelas inom en ram av 155 000 000 kr. under budgetåret 1985/86,
 - b. om lån till experimentbyggande får meddelas intill ett belopp av 34 200 000 kr. under budgetåret 1985/86 och att outnyttjad del av denna ram får utnyttjas även under budgetåret 1986/87,
7. beträffande *ramar för budgetåren 1986/87 samt 1987/88* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2139 yrkandena 14 och 15, båda motionsyrkandena såvitt nu är i fråga, medger att beslut
 - a. om stöd till byggnadsforskning, exkl. stöd till experimentbyggande, under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt får meddelas inom en ram av 90 000 000 kr. resp. 50 000 000 kr.,
 - b. om lån till experimentbyggande under budgetåren 1986/87 och 1987/88 preliminärt får meddelas intill ett belopp av 22 000 000 kr. resp. 12 000 000 kr.,
8. beträffande *anslag till byggnadsforskning* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2139 yrkande 14 såvitt nu är i fråga till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 162 000 000 kr.,
9. beträffande *anslag till lån till experimentbyggande* att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1984/85:2139 yrkande 15 såvitt nu är i fråga till *Lån till experimentbyggande* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 37 000 000 kr.,
10. beträffande *anslag i övrigt* att riksdagen med bifall till regeringens förslag för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar
 - a. till *Statens institut för byggnadsforskning* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
 - b. till *Bidrag till statens institut för byggnadsforskning* ett reservationsanslag av 34 550 000 kr.

Stockholm den 21 mars 1985

På bostadsutskottets vägnar

KJELL A. MATSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Thure Jadestig (s), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Birgitta Hambræus (c), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s), Erik Olsson (m), Rune Evensson (s), Nils Nordh (s), Lars Andersson (s) och Bengt-Ola Rytting (s).

Reservationer

1. Kollektiva boendeformer (mom. 4)

Tore Claeson (vpk) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 5 börjar "En förutsättning" och på s. 6 slutar "hänvisning härtill" bort lyda:

Det har under senare år skett en markant förändring av hushållsstrukturen. Antalet småhushåll har ökat kraftigt, och hushåll som består av en eller två personer är i dag den dominerande hushållstypen. Särskilt uttalad har denna utveckling varit i storstadsområdena. Det kan mot bakgrund härav vara motiverat att som företrädare för vänsterpartiet kommunisterna gör i sin motion 2680 ställa frågan: Var finns de bostäder som passar för framtidens familjer?

Runt om i vårt land pågår en rad experiment och försök där nya boendeformer prövas. Det gäller bl. a. samordning av servicehus för äldre med vanliga lägenheter, små flerbostadshus med 5-6 lägenheter och en rad gemensamma utrymmen, bostäder för storfamiljer och kollektivhus med service. Någoting som kan betecknas som en mellanform mellan de stora kollektivhusen med service och storfamiljsbostaden har utvecklats av den s. k. BIG-gruppen (arbetsgruppen bo i gemenskap) med stöd från byggnadsforskningsrådet. I fastigheter för mellan 15 och 40 hushåll har de enskilda lägenheterna gjorts mindre än normalt, och härigenom frigjorda ytor har använts till gemensamma utrymmen.

Som framgår av ovanstående kortfattade framställning har redan en rad alternativa - kollektivt inriktade - boendeformer kommit till stånd varifrån inspiration och erfarenheter kan hämtas. Detta fordrar dock att kunskapen om och erfarenheterna från dessa genomförda projekt sprids till berörda parter, dvs. boende, beslutsfattare, arkitekter, bostadsföretag och byggare. Informationsinsatser är nödvändiga för att sprida kunskap om redan vunna erfarenheter av alternativa - kollektiva - boendeformer. Ett första steg i en sådan informationsinsats är enligt bostadsutskottets mening att en sammanställning görs av olika typer av boendeexperiment i enlighet med vad som föreslås i motion 2680 (vpk) yrkande 2. Denna sammanställning bör sedan kunna bilda grund för en fortsatt information i hithörande frågor.

Det är dock inte tillräckligt att bara passivt registrera vilka boendeexperiment som tillkommer genom insatser från olika intressenter. För att öka kunskaperna om alternativa boendeformer bör enligt utskottets uppfattning dessutom pågående och tillkommande boendeexperiment utvärderas i enlighet med förslaget i yrkande 4 i motion 2680 (vpk). Ansvaret för denna utvärdering, som bör ske kontinuerligt, bör lämpligen åvila statens råd för byggnadsforskning. Bostadsutskottet vill i detta sammanhang framhålla nödvändigheten av att denna utvärdering sker i nära samarbete med de boende. Endast härigenom kan de boendes kunskaper och erfarenheter tas

till vara och därmed bidra till utvecklingen och förbättringen av alternativa boendeformer.

Vad utskottet ovan med bifall till motion 2680 (vpk) yrkandena 2 och 4 anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 4 bort hemställa

4. beträffande *kollektiva boendeformer* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2680 yrkandena 2 och 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning samt vid statens institut för byggnadsforskning (mom. 5)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Erik Olsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande som på s. 6 börjar "Det av" och på s. 7 slutar "denna del" bort lyda:

Moderata samlingspartiet har konsekvent och med skärpa hävdad en inriktning av byggnadsforskningen som innebär att den forskning som sker inom högskolan skall ges ett vidgat utrymme. Även enligt bostadsutskottets mening bör högskoleforskningen ges en mer central roll inom byggnadsforskningen. En integrering av byggnadsforskningen i högskolans ordinarie verksamhet är enligt utskottets uppfattning en förutsättning för att forskningen skall få erforderlig kontinuitet och knytning till övrig forskning. I särskilt hög grad gäller detta den samhällsvetenskapliga och ekonomiska delen av byggnadsforskningen. Genom en integrering bryts också den tilltagande sektoriseringen på byggforskningsområdet som i många fall lett till olyckliga prioriteringar.

Med utgångspunkt i vad utskottet ovan anfört bör statens råd för byggnadsforskning starkt minskas (eller möjligen avvecklas) under den kommande femårsperioden. Ansvaret för den relevanta verksamhet som rådet bedriver kan därmed flyttas över på andra huvudmän, och då i första hand högskolorna. Övrig del av rådets nuvarande verksamhet kan läggas ned.

En ytterligare konsekvens av vad utskottet ovan anfört om byggnadsforskningens inriktning är att verksamheten vid statens institut för byggnadsforskning måste omprövas. Enligt bostadsutskottets uppfattning bör den samhällsvetenskapliga forskning som i dag bedrivs vid byggforskningsinstitutet överföras till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet och därmed knyts närmare till högskoleforskningen på området. Den övriga byggforskningsverksamheten vid institutet kan därefter antingen organiseras i aktiebolagsform och bedrivs i privat regi i konkurrens med andra forskningsinstitutioner eller läggas direkt under de tekniska högskolorna.

När det gäller den teknikorienterade forskningen bör ansvaret för denna i

större utsträckning än hittills åvila byggbranschen. Härigenom skapas garantier för att forskningen får den avsedda relevansen för byggsektorn och byggproduktionen. Samtidigt torde enligt utskottets mening bättre förutsättningar skapas för att forskningsresultaten verkligen når ut till byggbranschen i sin helhet och kommer denna till godo.

Vad utskottet ovan med anledning av motion 2707 (m) yrkandena 16 och 17 anfört om verksamheten vid byggforskningsrådet och byggforskningsinstitutet bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 5 bort hemställa

5. beträffande *verksamheten vid statens råd för byggnadsforskning samt vid statens institut för byggnadsforskning* att riksdagen med anledning av motion 1984/85:2707 yrkandena 16 och 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Ramar för budgetåren 1986/87 samt 1987/88 (mom. 7)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Erik Olsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 7 som börjar "Som utskottet" och slutar "i fråga" bort lyda:

Det har blivit allt vanligare att regeringen begär att riksdagen skall fastställa beslutsramar inte bara för det närmast följande budgetåret utan också för de budgetår som ligger både två och tre år framåt i tiden. Moderata samlingspartiet har tidigare pekat på de låsningar som uppkommer genom den tillämpade budgettekniken med beslutsramar. Denna principiella kritik står fast. Riksdagen får inte genom ett budgettekniskt förfarande frantas rätten att inför varje budgetår pröva en viss verksamhets omfattning.

De ovan anförda principiella skälen mot att fastställa beslutsramar som för en lång tid framåt binder omfattningen av en viss verksamhet gäller inte minst byggforskningsverksamheten och experimentbyggandet. Som utskottet ovan anfört talar starka skäl för en genomgripande omorganisation av denna verksamhet. Stor osäkerhet råder därmed om verksamhetens omfattning och inriktning under de närmaste åren. För att möjliggöra en förutsättningslös och obunden prövning av den fortsatta byggnadsforsknings- och experimentbyggnadsverksamheten bör därför inte några ramar nu fastställas för denna verksamhet för budgetåren 1986/87 och 1987/88. Utskottet avvisar med hänvisning härtill regeringsförslaget i denna del. Motion 2139 (m) yrkandena 14 och 15, båda motionsyrkandena såvitt nu är i fråga, tillstyrks därmed.

dels utskottet under 7 bort hemställa

7. beträffande *ramar för budgetåren 1986/87 samt 1987/88* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2139 yrkandena 14 och 15, båda motionsyrkandena såvitt nu är i fråga, avslår regeringens förslag i

vad gäller ramar för stöd till byggnadsforskning, exkl. experimentbyggande, samt lån till experimentbyggande för budgetåren 1986/87 samt 1987/88,

4. Anslag till byggnadsforskning (mom. 8)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Erik Olsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 8 som börjar "Bostadsutskottet delar" och slutar "av utskottet" bort lyda:

Som en följd av att vi i Sverige nu har ett modernt bostadsbestånd och att tillgången på bostäder i stort sett motsvarar efterfrågan har bostadsbyggandet kraftigt minskat under de senaste åren. Det är enligt utskottets mening naturligt att detta förhållande också avspeglar sig i insatserna på byggforskningsområdet. Med hänsyn till det minskade bostadsbyggandet och det statsfinansiella läget bör alltså anslaget till byggnadsforskning kunna minskas i enlighet med förslaget i motion 2139 (m) yrkande 14 såvitt nu är i fråga. För en sådan anslagsminskning talar också vad utskottet anfört angående en omprövning av byggnadsforskningens framtida omfattning och inriktning.

dels utskottet under 8 bort hemställa

8. beträffande *anslag till byggnadsforskning* att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2139 yrkande 14 såvitt nu är i fråga och med anledning av regeringens förslag till *Byggnadsforskning* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 122 000 000 kr.,

5. Anslag till lån till experimentbyggande (mom. 9)

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Erik Olsson (alla m) anser att

dels den del av utskottets betänkande på s. 8 som börjar "Bostadsutskottet har" och slutar "i fråga" bort lyda:

Vad utskottet ovan anfört beträffande skälen för en minskning av anslaget till byggnadsforskning gäller i tillämpliga delar också anslaget till lån till experimentbyggande. Experimentbyggandet måste av naturliga skäl ges en inriktning och omfattning som svarar mot den forskningsverksamhet som bedrivs. Med hänvisning till vad som nu anförts och med hänsyn till den stora ingående behållningen på anslaget bör anslaget till lån till experimentbyggande minskas i enlighet med förslaget i motion 2139 (m) yrkande 15 såvitt nu är i fråga.

dels utskottet under 9 bort hemställa

9. beträffande *anslag till lån till experimentbyggande*

att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2139 yrkande 15 såvitt nu är i fråga och med anledning av regeringens förslag till *Lån till experimentbyggande* för budgetåret 1985/86 under elfte huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 20 000 000 kr.,

Särskilt yttrande

Den humanistisk och samhällsvetenskapligt inriktade byggnadsforskningen m. m.

Rolf Dahlberg, Knut Billing, Bertil Danielsson och Erik Olsson (alla m) anför:

Som framhålls i reservation 2 till detta betänkande har moderata samlingspartiet konsekvent hävdade en inriktning av byggnadsforskningen som innebär att den forskning som sker inom högskolan skall ges ett vidgat utrymme. Vi har också bl. a. mot bakgrund härav föreslagit att verksamheten vid såväl byggforskningsrådet som byggforskningsinstitutet skall omprövas. I detta sammanhang har vi särskilt poängterat att den samhällsvetenskapliga forskningen bör överföras till humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, HSFR. Regeringens förslag om att en del av de medel som anvisas till byggnadsforskning och experimentbyggande under den nu löpande planeringsperioden skall disponeras av HSFR ligger därmed helt i linje med vad som moderata samlingspartiet föreslagit. Bostadsutskottet har tillstyrkt regeringens förslag i denna del. Samtidigt har dock utskottet förordat ett riksdagens tillkännagivande om att ett väl fungerande samråd måste etableras mellan HSFR och byggforskningsrådet. Ett sådant samråd kan enligt vår mening övergångsvis vara motiverat. På sikt bör dock humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet ges en helt självständig dispositionsrätt över dessa forskningsmedel. Enligt vår mening bör samtidigt de forskningsmedel som avser den relevanta delen av den samhällsvetenskapligt inriktade byggnadsforskningen överföras till HSFR.